

Розділ I

ЕНТОНІ ПЕТЧ

У 1913-му, коли Ентоні Петчу виповнилося двадцять п'ять, минуло два роки відтоді, коли іронія, цей дух святий наших днів, теоретично нарешті зійшла на нього. Іронія зробилася останнім поліром, останнім змахом щітки для одягу, своєрідним інтелектуальним «От і все!» — але на початку цієї історії він ще не сягнув далі стадії усвідомлення. Вперше ви здибаєте його в задумі над тим, чи залишилися ще в ньому гонор і крихта глузду, а чи він — цілком ганебна та огидна субстанція на поверхні світу, як пляма мастила на гладенькій поверхні ставка: звісно, траплялися такі okazji нечасто, а поки там що, він уважав себе геть винятковим молодиком, цілком витонченим, добре пристосованим до свого середовища і в чомусь набагато більше значущим, аніж будь-хто інший із відомих йому.

Це був його звичний стан, і в ньому він був життєрадісним, приемним і привабливим для розумних чоловіків і для всіх жінок. У цьому стані він вірив, що одного дня здійснить якийсь тихий і витончений вчинок, що його обрані світу цього оцінять гідно, який воз'єднає його із тьмяними зірками десь на хмарному небосхилі, на півшляху між смертю та безсмертям. А поки час для такого зусилля не настав, він буде просто Ентоні Петчем — не портретом людини, а виразною та динамічною особистістю, свавільною, зарозумілою, інколи навіть поверховою — людиною, яка розуміє, що честі не існує, але й не позбавлена її, яка спізнала всю оманливість завзяття, що, однак, не відняло хоробрості.

ГІДНИЙ ЧОЛОВІК І ЙОГО ОБДАРОВАНИЙ СИН

Як онук Адама Джея Петча, Ентоні вдихнув стільки усвідомлення стабільності свого соціального становища, ніби він сам вів свій рід від хрестоносців за морями. А як же інакше — нобілітет вірджинський і бостонський, заснований винятково на грошах, особливо шанує багатство.

Отже, Адам Петч, більше знаний серед своїх як «Лютий Петч», залишив батькову ферму в Террітавні на початку шістдесят першого, щоби приєднатися до Нью-Йоркського кавалерійського полку. Повернувся він додому в чині майора, ввірвався на Волл-стріт і серед тамтешнього галасу, диму, оплесків і недобррозичливості згромадив собі близько сімдесяти п'яти мільйонів доларів.

Туди йшла вся його енергія, поки йому не виповнилося п'ятдесят шість. Саме тоді, після жорстокого нападу склерозу, він вирішив присвятити решту свого життя моральній регенерації людства. Він став реформатором над реформаторами. З офісу компанії «Ентоні Комсток» він вступив у запеклу боротьбу з алкоголем, літературою, людськими слабкостями, мистецтвом, патентними ліками та недільними театрами, завдаючи їм нищівних ударів вище й нижче пояса. Його розум, під впливом підступної цвілі, яка з часом поїдає всіх, за рідким винятком, нещадно кидався на будь-які аморальні прояви сучасності. Навіть у м'якому кріслі свого помістя у Террітавні він продовжував битву проти велетенського уявного ворога — несправедності, яка тривала п'ятнадцять років, і де він виявив себе нестримним шаленцем, докучливо некомпетентним і нестерпним занудою. Того року, коли починається історія, його кампанія досягла піку невиразності, а він сам — утоми; в 1861-му повільно доповзав до 1895-го, а свідомість його чимраз частіше опинялася в часі Громадянської війни, тьманими були спогади про вже покійного сина і дружину, а ще більш примарними — про онука Ентоні.

Ще на світанку своєї кар'єри він одружився з анемічною панною тридцяти літ, звали її Алісія Візерс, яка принесла йому сто тисяч доларів та бездоганну підтримку у банківських колах Нью-Йорка. Майже одразу й дещо поспіхом вона народила йому сина, а потім, ніби вся знекровлена помпезністю цієї події, зникла назавжди у тьманих стінах дитячої кімнати. Хлопчина, Адам Улісс Петч, став закоренілим завсідником клубів, знавцем хороших

манер і водієм тандемів — навдивовижу рано, у віці двадцяти шести, він почав писати мемуари під заголовком «Нью-йоркське суспільство, яким я його знаю». Наслухавшись чуток про концепцію твору, видавці навіть змагалися за право надрукувати його, але, як виявилось після смерті автора, твір був без міри багатослівним і нестерпно нудним, тож його так ніколи й не надрукували, навіть у приватному масштабі.

Цей лорд Честерфілд із П'ятої авеню одружився у двадцять два роки. Його дружиною стала світська левиця, контральто бостонської опери, Генрієтта Лебрюн, у подружжя був єдиний син, охрещений, на прохання діда, Ентоні Комсток Петч. Одначе Комсток випав із його імені та занурився назавжди у світ забуття після вступу до Гарварда, а більше про нього ніколи не чули.

В юного Ентоні залишився тільки один знімок його батьків разом, і він так часто зупиняв свій погляд на ньому, що з часом той став безликим предметом інтер'єру, але кожен, хто заходив до кімнати, з цікавістю його розглядав. Поруч із худорлявим вродливим денді з дев'яностих стояла висока чорнявка з муфтою та натяком на турнюр. Між ними був маленький хлопчик з довгими каштановими кучерями, одягнений в оксамитовий костюмчик типу «Лорд Фонтлерой». Це був Ентоні у п'ятирічному віці, того року, коли померла його мама.

Спогади про «бостонське контральто» були тьмяними й музичними. Вона пригадувалась йому як пані, яка співала, співала й співала в музичному салоні їхнього будинку на Вашингтон-сквер — іноді оточена гостями, чоловіками зі схрещеними руками, які, за-тамувавши подих, балансували на краєчках диванів, жінками зі складеними на колінах руками, які іноді щось шепотіли чоловікам і завжди жваво плескали і схлипували після кожної пісні, і дуже часто вона співала тільки для Ентоні: італійською чи французькою, чи на дивному жакливому діалекті, бо так, їй здавалося, розмовляли негри з Півдня.

Його спогади про галантного Улісса, першого, хто закотив лацкани пальта, були більш живими. Після того як Генрієтта Лебрюн Петч «приєдналась до іншого хору», як час від часу хрипко повторював удівець, батько з сином переїхали до будинку дідуса в Террітавні. Улісс щоденно заходив до дитячої кімнати Ентоні й наповнював її

приємними ароматними словами, інколи навіть більше години. Він постійно обіцяв Ентоні взяти його на полювання, чи на рибалку, чи на екскурсію в Атлантик-Сіті, «вже зовсім скоро», але жодна з обіцянок не матеріалізувалась. Утім, одну подорож вони таки здійснили: коли Ентоні було одинадцять, вони поїхали за кордон — в Англію та Швейцарію, і там, у найкращому готелі Люцерна, у криках, гарчаннях і в жахливому поту помер його батько. У паніці й відчаї наляканого Ентоні доправили назад до Америки, після чого ця невиразна туга залишилася з ним до кінця життя.

ГЕРОЙ, ЙОГО МИНУЛЕ ТА ОСОБИСТІСТЬ

Коли Ентоні було одинадцять, він спізнав жах смерті. Упродовж шести найбільш вразливих років померли його батьки, його бабуся, яка вицвіла так, що стала майже непомітною, лише на один день від часу одруження зайнявши чільне й незаперечне місце у власній вітальні. Тож для Ентоні життя було боротьбою проти смерті, яка чатувала за кожним рогом. Ніби поступаючись своїй уяві іпохондрика, він розвинув звичку читати в ліжку — це заспокоювало його. Він читав, поки втома не накривала його, і часто засинав із увімкненим світлом.

Його улюбленою розвагою, аж до чотирнадцяти років, була колекція марок — вона була величезна, настільки повна, наскільки її міг зібрати хлопчик. Його дідусь наївно гадав, що так він навчиться географії. Отже, Ентоні провадив кореспонденцію з півдюжиною філателістичних і нумізматичних компаній, і нечастими були дні, коли пошта не доправляла йому нової книжки з марками чи паки блискучих аркушів погодження; було якесь таємниче зачарування у безконечному перекладанні його надбань з одного альбому в інший. Його марки були його найбільшим щастям, і він кидав нетерплячі похмурі погляди на кожного, хто відволікав його від улюбленої справи; марки з'їдали його місячні кишенькові гроші, і він лежав без сну в нічній задумі над їхнім різноманіттям і строкатою пишнотою.

Коли йому було шістнадцять, він майже повністю занурився у себе, став мовчазним підлітком, абсолютно не схожим на американця, який викликав ввічливе спантеличення у своїх однолітків.